

mindes saaledes en lille Begivenhed vore fra det Steb, hvor min arede Ven fra Stege (Boffen) har hjemtine — det er en Anekdot, som ikke horer vor Tid til — at en Biskop kom ind i en Skole og horte paa en Lærer og da denne begyndte at examinere i Religion, sagde Biskoppen: Sagde jeg ikke for 14 Aar siden, at han skulde væf. Det kan være Tilsynets Bestaaffenhed. Fjorten Aar i Forveien havde virkelig Biskoppen sagt, at den Lærer skulde væf; men det var imidlertid gaaet i Glemmebogen, og Læreren havde i de 14 Aar undervist i sin Religion, maaste ikke i Biskoppens. Jeg tror ikke, at et saadant Tilsyn er fuldstændig hensigtsmæssig. Jeg puffer Lærerne underkastede et Tilsyn, men parret med en saadan Frihed, at Statskolelæreren i Virkeligheden kan staa paa sin Gjerning omtrent ligesaa uafhængt af smaalige og bornerte Prellerier og Hensyn, som Friskolelæreren staa i sin Gjerning, og det, tror jeg, kan naas paa den Maade, at man siger til Læreren, naar man har sin Mand: Du maa søge at naae dette i Almindelighed, i eet Jag maaste noget Mere og efter din egen Tilbøjelighed maaste i et andet Jag noget Mindre, men i Almindelighed maa Du naae dette til de Perioder, til hvilke Tilsynet kommer for at tale med Dig om Bøgnens Stilling, saa skal Du have din Frihed i Skolen, og vi skulle ikke være knappe med Apparater. Denne Frihed puffer jeg Lærerne, men den personlige Frihed skal være parret med et ordentligt og sømmeligt Tilsyn. Det er imidlertid ligesaa sikkert, at da maa Tilsynet ogsaa have den Betydning, at man ikke kommer bag efter og siger, til Læreren: Sagde jeg ikke for 14 Aar siden, at Du skulde væf. Jeg kan ikke paastaa, at Friskolelærerne, uaagtet de arbeide paa den ene Side under meget vanskelige Forhold og paa den anden Side under langt bedre Forhold end Statskolelærerne, ere lutter Engle, og lige saa lidt vil jeg paa den anden Side være med at sige, at Statskolelærerne ere det Modsatte. Jeg tror, der er ligesaa brave Mænd i Statskolens Tjeneste som i Friskolens; men jeg tror ogsaa, at der er mange i Statskolens Tjeneste, — det ligger i de naturlige Vilkaar, i det store Tal og i den menneskelige Natur — i hvis Natur, naar de ere komne indenfor deres gode Embede og have et velvilligt Tilsyn, der i alt Fald kun efter 14 Aar vil have dem væf, der da ligger Noget, som gjør, at de sige: „Ja, ja, nu kunne vi jo tage det saa jevnt mageligt.“ Min Overbevisning er i alt Fald, at Læreren ogsaa paa sin Side — om vi end i Almindelighed eller meget ofte maa paaffjønne ham eller i alt Fald holde ham Noget til Gode for hans bydefulde Gjerning — mange Steder er Skuld i den temmelig flette Tilstand, Almueundervisningen ofte befinder sig i, og Nødvendigheden af at gaa frem i den Retning er utvivlsom. Jeg tror imidlertid, vi vil faae mere Gavn af Skolen og stille det Sele i det rette Lys, naar vi sætte Læreren frit

indenfor temmelig vide Grændser, om end ikke saa frit, at han kan sige: „Jeg vil helst have dette Tilsyn eller ogsaa slet intet Tilsyn.“ Altsaa i Principet tror jeg, det vil stemme med, hvad vi antydede, at man burde gaa bort fra det gamle Tilsyn, men i saa Henseende være vi stærkere end Ministeren; vi forlangte ikke et bestemt geistligt Tilsyn, Ministeren gjorde det til Betingelse, at det skulde være et geistligt Tilsyn, altsaa var det maaste kun Theologer, der kunde søge den Plads. Vi sagde derimod: Den kirkelige Undervisning betro vi i Kommunerne til Præsterne, der er jo mange af dem, der have Tid dertil, og Tilsynet i Religionsundervisningen betro vi til det kirkelige Samsfund, men den folkelige Undervisning, de øvrige Forhold betro vi til Inspektørerne. Det var vor Betragtning, saa at vi altsaa vare videregaaende den Gang end den arede Minister. Det var paa disse Hovedpunkter, jeg mente, at der var en Imødekommen. Derimod er det sikkert nok, at Loven maa stille Kommunalbestyrelserne i et friere Forhold til vort Skolevæsen, og jeg tror ikke, at den arede Minister — det skal jeg imidlertid ikke komme dybere ind paa — har Ret, naar han mener, at det, at Staten stiller et Lavmaal som sin Fordring, men øvrigt lader Undervisningen indrette under saadanne Former, at der kan gaas betydelig videre, vil føre til, at de Fattige faae kun Lavmaalet, og at de Andre gaa videre. Jeg tror, at deri har Ministeren ikke Ret, jeg tror, at der er mange, mange Fattige, som sidde haardt i det, men som, naar de kunne orke at holde deres Børn hjemme paa Steder, hvor man har en Skole — fri eller offentlig — hvor Børnene virkelig lære Noget, ville gjøre Mere end det Yderste og maaste Mere end mangen en Gaardmand, som i sin Bedrift har Nytte af Børnene, for at holde dem hjemme og lade dem draage Nytte af Undervisningen, saaledes at Røften ikke kommer til Stede. Jeg kjender Forhold paa forskellige Steder i Landet, hvor der netop er tilbudt en videre Undervisning, ved hvilken man snarere savner dem, der bedst kunde deltage i den, og finder dem, som man skulde undre sig var i Stand til at deltage i en saadan Undervisning. Det kommer deraf, at der ofte hos disse fattige Folk er en saa stærk Jølelse af, hvilken Betydning det har, at de gjøre deres Yderste for at opbrage deres Børn, idet de sige: Det er den eneste Arvepart, som vi kunne give vore Børn. Mange Andre ere derimod ikke komne ud over den Forstilling, at nogle Tusinde Kroner flere eller færre have Betydning for et Menneskes Fremtid — nemlig de, der have Kronerne at give — og derfor tro de, at de kunne skyde de andre, langt vigtigere Hensyn tilside. Jeg skal ikke her komme nærmere ind paa dette Spørgsmaal, som mere er theoretisk, jeg tror, som sagt, at den arede Minister ser lidt for theoretisk paa det, det praktiske Liv former sig noget anderledes.